

การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1
Teamwork of teachers in educational institutions in Mueang
Nakhon Ratchasima District under the Nakhon Ratchasima
Primary Educational Service Area Office 1

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความสอดคล้อง 1.0 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ F - test เมื่อพบความแตกต่างทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

2. เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การ

ARTICLE INFO:

Author:

1. สุรกิจ ทองพิมาย

Surakit Tongpimai

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Corresponding Author:

2. ปานัญสิริ จันทรศิริ

Panutsiri Junsiri

อาจารย์ที่ปรึกษาหลักนักศึกษาล
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

คำสำคัญ : การทำงานเป็นทีม,ผู้บริหารสถานศึกษา

Keywords :

Teamwork,
educational institution
administrators

Article history :

Received : 26/10/67

Revised : 02/12/67

Accepted : 05/12/67

ปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Abstract

This research aims to 1) study the teamwork of teachers in schools under the jurisdiction of the Education Area Office, Nakhon Ratchasima District 1 and 2) compare the teamwork of teachers in schools under the jurisdiction of the Education Area Office, Nakhon Ratchasima District 1, categorized by work experience and school size. The research sample consists of teachers in schools under the jurisdiction of the Education Area Office, Nakhon Ratchasima District 1, academic year 2566, totaling 306 individuals. The research tool used is a proportional cost estimation model with a congruence value of 1.0 and a confidence value of 0.97 Data analysis was conducted using a pre-built statistical analysis program, including percentages, means, standard deviations, and F-test statistics for pairwise testing differences using the Scheffe method.

The results of the research found that 1) The overall level of teamwork among teachers in schools affiliated with the Education Area Office, Nakhon Ratchasima District 1, is high. When considering each aspect, it is found that all aspects are at a high level, with the highest average being in communication, followed by continuous improvement. The aspect with the lowest average is creativity.

2) Comparing the teamwork of teachers in schools affiliated with the Education Area Office, Nakhon Ratchasima District 1, categorized by work experience, both overall and across different aspects, yields statistically significant differences at the .05 level.

3) Comparing the teamwork of teachers in schools affiliated with the Education Area Office, Nakhon Ratchasima District 1, categorized by school size, both overall and across different aspects, yields statistically significant differences at the .05 level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมต่อกันได้หมดทั้งโลก ทำให้เกิดปัญหาและสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่สลับซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อสังคมไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนและเตรียมการวางแผนเพื่อรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งทิศทางการพัฒนาประเทศชาติให้มี

ศักยภาพและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน พัดเทียมนานาอารยประเทศได้นั้น มนุษย์จึงเป็นปัจจัยหลักที่จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นลำดับแรก โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งสู่การเปลี่ยนของประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบและ ร่วมกันรับผลประโยชน์ซึ่งผลของการทำงานร่วมกันก็คือผลงานของทีมงานนั่นเองจึงอาจกล่าวได้ว่า การทำงานเป็นทีมเป็นการสร้างความสำเร็จในการบริหารองค์การในปัจจุบัน และจะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558.)

ในปัจจุบันทั้งในองค์การรัฐและเอกชน เน้นการบริหารงานโดยยึดหลักการทำงานร่วมกัน เป็นทีมและสร้างทีมให้แข็งแกร่งโดยมุ่งให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญของกระบวนการ ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญในองค์การเป็นอย่างมากไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมาย เท่านั้น แต่ทีมงานยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานขององค์การด้วย การทำงานร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันและเป็นการรวมตัวที่ต้องอาศัยความเข้าใจความผูกพัน และความร่วมมือซึ่งกันและกันของสมาชิกแต่ละคน จะสามารถทำงานร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์การ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2550 , น. 144.)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานองค์การทางการศึกษา ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ทุกด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียน โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 4 มาตรา 24 กระบวนการจัดการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ทั้งนี้ผู้สอน และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนา ผู้เรียนตามศักยภาพ ด้วยความร่วมมือของสมาชิกในทีมงาน ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ จะถูกนำมา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ซึ่งก็คือการทำงานเป็นทีมนั่นเอง (กันยา มั่นเรืองศรี, 2558)

การทำงานเป็นทีมเป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จในการบริหารจัดการของผู้บริหาร สถานศึกษา ซึ่งจะประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ประการ ซึ่งส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม อย่างไรก็ตามในการทำงานหรือดำเนินการตามกระบวนการบริหาร ไม่อาจประสบความสำเร็จได้หากปราศจากความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนในหน่วยงานที่เกิด ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานหรือการทำงานเป็นทีม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหาร ควรหันมาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการทำงานยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่าย จึงจะทำให้องค์การสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การทำงานเป็นทีมเกิดจากแนวคิดที่ว่า มนุษย์มีความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลถ้านำมนุษย์เหล่านั้นมารวมกันก็จะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่หลากหลายซึ่งถ้าได้มีการแบ่งงานการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดระบบสื่อสารที่เหมาะสมจะทำให้ การทำงานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมาย และก่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม นับเป็นเทคนิคการพัฒนาองค์การที่สำคัญ

อย่างหนึ่ง ซึ่งการบริหารบุคคลแผนใหม่ได้ให้ความสนใจในการทำงานเป็นทีมอย่างมาก เพราะการร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานในองค์กรนั้นย่อมทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่น การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เป็นเทคนิคการบริหารงานที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้บริหารและผู้ร่วมงานต้องมีความเข้าใจให้ลึกซึ้งถึงประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม จากเหตุผลดังกล่าว ผู้บริหารและครูควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการศึกษาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นแนวทางหลัก ที่จะส่งเสริมการทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะเป็นแนวทางหลักที่จะส่งเสริมการทำงาน ร่วมกันให้เกิดประสิทธิผลของการทำงานสูงสุด และพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ (ไพโรจน์ บาลัน, 2551, น.21)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษา สถานศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมาและอำเภอโนนสูง โดยมีนโยบายการศึกษา เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทยสร้างโอกาสทางการศึกษากระจายโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย โดยคำนึงถึงการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น แก่ประชากรทุกกลุ่ม ปฏิรูปครู ยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง จัดการศึกษา อีกทั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 มีการติดต่อประสานงานและทำกิจกรรมร่วมกันภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา หรือระหว่างกลุ่มเครือข่าย เช่น กิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการ กิจกรรมกีฬาภายใน กิจกรรมแข่งขันกีฬากลุ่มเครือข่าย กิจกรรมแข่งขันกีฬาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งล้วนแต่ต้องอาศัยความร่วมมือของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 กิจกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีม มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง กิจกรรมนั้น ๆ จึงจะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทาง ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในความเป็นจริงแล้วการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษามีไม่มากนัก แม้จะมีการจัดทำโครงสร้างการบริหารองค์การภายในสถานศึกษาที่เน้น ให้มีการทำงานเป็นทีม มีการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา และมีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้ร่วมงาน ในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานเป็นทีม แต่ในการปฏิบัติกลับมี การทำงานเป็นทีมที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีคนทำงานจริง ๆ เพียงบางคนหรือบางส่วนเท่านั้น บุคคล ส่วนใหญ่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานแต่ไม่มีบทบาทหรือไม่ได้ทำงานจึงทำให้งานไม่มีคุณภาพ และส่งผลเสียต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามเป้าหมาย การดำเนินงานได้ (งานสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการทำงานเป็นทีมของ ครูผู้สอน ในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูล ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 และนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงการทำงานเป็นทีมของบุคลากรแก่ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอน หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานทั่วไป และผู้สนใจ ไปใช้ในการบริหาร การทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
2. วิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
3. สร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
4. ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

- 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,445 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เทียบกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607 - 610) และใช้การสุ่มแบบ แบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา เป็นชั้นในการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

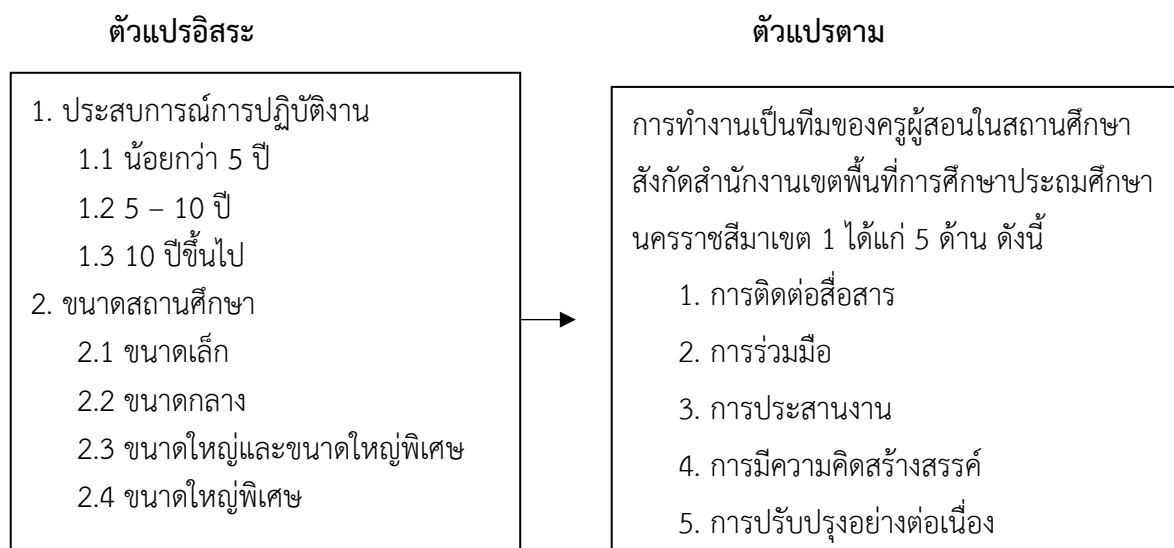
ผู้วิจัยกำหนดการศึกษาในพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการใน ปี 2565-2567

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา อำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ตามแนวคิดของโรมมิ่ง (Romig, 1996, p. 74) ใน 5 ด้าน ดังภาพประกอบ 1

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

ด้านการติดต่อสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสื่อสารที่เข้าใจง่าย สามารถแปลความหมาย และนำไปปฏิบัติได้ตรงกัน รองลงมาคือ มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างทั่วถึง ต่อมาคือ มีการเปิดโอกาสให้ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารตลอดจนปัญหาในการทำงานอย่างชัดเจน และทั่วถึง ในสถานศึกษา มีการวิจารณ์เป็นไปอย่างเปิดเผย ไม่มีการมุ่ง โจมตีกันเป็นการส่วนตัว มีการเปิดโอกาสให้สามารถแสดงความรู้สึกความคิดเห็นต่อการทำงานได้ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการโต้ตอบ อภิปราย แสดงความคิดเห็นหรือ ชักถามข้อสงสัยร่วมกันได้

ด้านการร่วมมือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการร่วมมือกันจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี รองลงมาคือ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน ต่อมาคือ มีการปฏิบัติงานร่วมกันโดยไม่คำนึงถึงว่า จะอยู่กลุ่มใด และ มีการร่วมกันทำกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน มีการร่วมมือกันทำงานทั้งในและนอกเวลา ราชการด้วย

ความเต็มใจ มีการร่วมมือกันในการประเมินผลการปฏิบัติการ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการร่วมกันแก้ปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อให้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ด้านการประสานงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและชัดเจน รองลงมาคือ มีการฟังพินิจซึ่งกันและกันในแต่ละกลุ่มงานภายใน สถานศึกษา ต่อมาคือ มีการประสานงานที่เหมาะสมและหลากหลายวิธี มีการประสานงานกันทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงาน มีการเข้าร่วมประชุมสม่ำเสมอ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการวางแผนการทำงานที่เหมาะสม

ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการนำความคิดมาประยุกต์เพื่อพัฒนางาน ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ มีการคิดค้นแก้ปัญหาที่ต่างไปจากรูปแบบเดิม ๆ ต่อมาคือ มีการร่วมมือกันสร้างนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหา ในการทำงาน มีการร่วมมือกันทำงานด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ มีการร่วมศึกษาดูงานและร่วมประชุมสัมมนา เพื่อรับการถ่ายทอดความคิดใหม่ ๆ มีการร่วมกันสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการออกแบบงานใหม่ที่สร้างสรรค์ให้มีความเหมาะสม รองลงมาคือ มีการเรียนรู้ข้อผิดพลาดในการทำงานเพื่อเป็นการพัฒนางาน ต่อมาคือ มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาคุณภาพงาน อย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงพัฒนางานให้ทันสมัยเพื่อลด ระยะเวลาในการทำงาน มีการปรับกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ อยู่ตลอดเวลา มีการค้นพบข้อบกพร่องการทำงาน เพื่อนำมาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการนำความรู้จากการอบรมศึกษาดูงานมาพัฒนา คุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง

2. การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการร่วมมือ ด้านการประสานงาน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการร่วมมือ ด้านการประสานงาน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมให้แก่ครู มีการพัฒนาทักษะด้านการอยู่ร่วมกัน และการพึ่งพาอาศัยกัน ตลอดจนให้ความสนใจในการปฏิบัติงานเป็นทีมอย่างมาก เพราะการร่วมมือ ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานในองค์กรนั้น ย่อมทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่นการร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2550, น.11) ได้กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึง การที่บุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมกันทำกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน สนับสนุนช่วยเหลือใช้ทักษะประสบการณ์ร่วมกันทำงานอย่างเต็มความสามารถและมีการประสานงานอย่างดี เพื่อแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณพิตร เสริมศรี (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นลักษณะการทำงานเป็นทีม ที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาข้าราชการสำนักการจราจรและขนส่ง 3 สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพโดย ภาพรวมมีการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก

2. การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการร่วมมือ ด้านการประสานงาน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจาก ครูในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานน้อยกว่า 10 ปี จะเห็นความสำคัญของกระบวนการทำงานเป็นทีมและจะเห็นความสำคัญของการร่วมมือประสานงานต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น จะมองภาพการทำงานเป็นทีมได้ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มจากการปรับตัวเองก่อน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าใจหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นต้นได้มากกว่าครูในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี สอดคล้องกับแนวคิดของ ประคอง สุคนธ์จิตต์ (2551, น.3) ได้อธิบายว่า การทำงานเป็นทีม เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ตั้งแต่สังคมระดับเล็กไปจนถึงใหญ่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทีมงาน และทำงานเป็นทีม ผู้บริหารในทุกองค์การให้ความสำคัญของการทำงานเป็นทีม เนื่องจากการทำงานเป็นทีม จะต้อง ระดมความคิดและความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลมาประสานสอดคล้องกัน ซึ่งจะทำให้ การทำงานที่ต้องใช้ความสามารถหลายด้านดำเนินไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับงานวิจัยของโสริศ ปัญญาองค์ (2557, น.60) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาลของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของ พนักงานครูเทศบาลของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการร่วมมือ ด้านการประสานงาน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจาก ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางจะสามารถประสานงานภายในองค์กร สร้างความร่วมมือในการ ปฏิบัติงานและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มซึ่งการส่งผลให้การทำงานเป็นทีมประสบผลสำเร็จมากกว่า

โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ สอดคล้องกับแนวคิดของ วัตค็อก และฟรานซิส (Woodcock & Francis, 1994, p.20) กล่าวว่า ความสำคัญของ การทำงานเป็นทีมเป็นการทำงานที่จะดึงเอาความสามารถของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ออกมาให้เป็น ความสามารถของทีม อีกทั้งช่วยแก้ปัญหาได้ดีกว่าการทำงานคนเดียว การทำงานเป็นทีมมีความ สำคัญมากต่อความสำเร็จ ของลักษณะงานที่ต้องการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การจัดระบบงาน กระบวนการแก้ปัญหาและเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และงานที่ต้องอาศัย การทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ของผู้ปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญในการ แก้ปัญหา และสร้างความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจะสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจที่มี ประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ ธนะสีลังกูร (2556, น.53) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาการทำงานเป็นทีมของ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางมีการทำงานเป็นทีมมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

นัยเดียวกันการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 มีองค์ประกอบประกอบด้วย ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการร่วมมือ ด้านการประสานงาน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสังคหวัตถุ 5 ตามที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมาย ของสังคหวัตถุ 4 คือหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย

1. ทาน ให้ปันคือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สิน สิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกันคือ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่ เป็นประโยชน์มีเหตุผล เป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่กันคือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมานคือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลายไม่ว่าเอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อ ให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

หลักสังคหวัตถุ มีส่วนช่วยในการทำงานเป็นทีม คือ รู้จักการให้มีจิตใจโอบอ้อมอารี พูดเพราะทำตนเป็นประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น และวางตนพอดีเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้สอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ อันเป็นเรื่องแสดงออกภายนอกที่ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้นในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรของเทศบาลในจังหวัดพิษณุโลก จึงสมควรเป็นอย่างยิ่งในการนำหลักสังคหวัตถุ อันเป็นหลักธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ผู้ศึกษามีประเด็นที่มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ โดยนำข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด มาเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ในการส่งเสริมและพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ดังนี้

1.1 ด้านการติดต่อสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนให้มีการติดต่อ อภิปราย แสดงความคิดเห็นหรือ ชักถามข้อสงสัยร่วมกันได้อย่างเปิดเผยและอย่างตรงไปตรงมารวมถึงได้รับข่าวสารอย่างชัดเจนและทั่วถึงเพื่อให้เกิดการเข้าใจที่ตรงกัน

1.2 ด้านการร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนให้มีการร่วมกันแก้ปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อให้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อให้การทำงานเป็นทีมนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้ง

1.3 ด้านการประสานงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนให้มีการวางแผนการทำงานที่เหมาะสมและมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ครูในสถานศึกษามีความตื่นตัวเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมอยู่ตลอดเวลา

1.4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนให้มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์เพื่อคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาที่ต่างไปจากรูปแบบเดิม ๆ อย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนให้มีการนำความรู้จากการอบรมศึกษาดูงานมาพัฒนา คุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง และ ออกแบบงานใหม่ que สร้างสรรค์ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 เช่น ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ลักษณะงานขนาดของทีม เป็นต้น

2.3 ควรเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 กับเขตอื่นๆ ของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาระดับความแตกต่างการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา

2.4 ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1

บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ ธนะสีลังกูร . (2556). การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว.
(งานนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- กันยา มั่นเรืองศรี. (2558). การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่3). พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2550). การจัดการสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่6). กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล กรุ๊ป.
- ประคอง สุนทรจิตต์. (2551). การทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไพโรจน์ บาลัน . (2551). ทักษะการบริหารทีม. กรุงเทพฯ : แอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550). ธรรมญูชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวยจำกัด.
- พรรณพิตร เสริมศรี. (2559). การศึกษาความคิดเห็นลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ
กรณีศึกษาข้าราชการสำนักกรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วรภรณ์ ตระกลสฤทธ์. (2550). การทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- โสธรดี ปัญญาหยงค์. (2557). การทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาลของโรงเรียนในสังกัด เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. (งานนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. (2562). รายงานผลการดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2562 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2565 จาก [https://sites.google.com/a/suanmon.ac.th/korat1/home/kar-brihar-ngan/rayngan-](https://sites.google.com/a/suanmon.ac.th/korat1/home/kar-brihar-ngan/rayngan)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ. 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.